



Antik Dönemde Kralların Aslanlarla Olan Mücadelelerinin Sportif Yönden İncelenmesi

Sports Investigation of the Fights of Kings With Lions in the Ancient Period

ÖZET

Bu çalışmanın amacı antik çağlardan itibaren kralların aslanlar ile mücadele ve avlanmalarının spor açısından incelenmesidir. Çalışmada betimsel literatür tarama tekniği kullanılmıştır. Eski çağlardan itibaren kralların aslanlar ile mücadelesi değişik amaçlar ile gerçekleşmiştir. Aslanlarla mücadelelerin krallara tanrısal güç vermesi yanında halkına kendini güçlü gösterme isteği bunlardan bazılarıdır. Aslanlar ile mücadele özellikle Asur krallarının en meşhur avlanma sporu olarak kabul edilir. Aslanlar ile mücadele Mezopotamya, Mısır ve antik Yunanda kralların sporu olarak yapıldığı düşünülür. Hatta Antik Yunanda aslanlarla mücadele mitolojik boyuta kavuşmuştur. Kralların aslanlarla mücadeleleri saray ve mezarlar duvarlarına, stellere, mühürlere ve vazolara yansımıştır. Sonuç: Eski çağlarda Kralların aslanlarla mücadeleleri güçlerini diğer insanlara kabul ettirmek, kendilerine erişilmez veya tanrısal bir güç vermek isteği gibi amaçlarla yapılsa da avlanma sporu olarak kabul edilebilir. Tabiatın en güçlü hayvanı olan aslan aynı zamanda kutsal bir varlık olarak görüldüğünden onunla yapılan mücadelelerde galip gelmek krallara Tanrısal güç kazandırmasını da sağlamış olabilir. Asurlularda Kralların aslanlarla mücadeleleri Daha sonraları Antik Yunan, Roma ve mısırdaki devam etmiştir. Antik Yunanda ve Roma'da porun mitolojik ağırlıklı olması ile mücadelelerin destansı özellik kazandığı görülmüştür. Aslanlar ile yapılan mücadeleleri içeren bazı figürlere bakıldığında ok isabet şekillerinden, korkunun her zaman hâkim unsur olduğunu da göz ardı etmemek gerekir.

Anahtar Kelimeler: Antik Çağ, Kral, Aslan, Avlanma, Mücadele

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the fight and hunting of kings with lions in terms of sports since ancient times. Descriptive literature review technique was used in the study. Since ancient times, kings have been fighting against lions for different purposes. Some of these are that fights with lions give kings divine power, as well as the desire to show themselves strong to their people. Fighting with lions is considered the most famous hunting sport, especially of the Assyrian kings. It is thought that fighting with lions was a sport of kings in Mesopotamia, Egypt and ancient Greece. In fact, the struggle with lions reached a mythological dimension in ancient Greece. The struggles of kings with lions are reflected on the walls of palaces and tombs, on steles, seals and vases. Conclusion: Even though the fights of kings with lions in ancient times were done for the purpose of making other people accept their power and giving themselves an inaccessible or godlike power, it can be considered as a hunting sport. The struggles of kings with lions in the Assyrians continued later in Ancient Greece, Rome and Egypt. It has been observed that in ancient Greece and Rome, the struggles gained epic character due to the mythological emphasis of the sport. When looking at some figures depicting struggles with lions, we should not ignore the fact that fear is always the dominant element in the arrow hit patterns.

Keywords: Antiquity, King, Lion, Hunting, Fighting

GİRİŞ

Toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlayan, kişisel yaşamda fiziksel, ruhsal gelişmede ve sosyalleşmede bir araç olarak spor ve etkinlikleri kullanılmıştır (İmamoğlu ve ark., 2018). İnsanoğlunun yerleşik yaşama geçmeden önce ortaya çıkan avcılık, besin sağlama faktörünün yanında, kralların ve kahramanların, fizikî ve siyasi güçlerini halklarına ve çevre bölgelere ispatlamak istemelerinin de en etkili yollarından birisi haline gelmiş, vahşi hayvanlar iktidarın gücünü temsil etmeye başlamıştır. Hayvan motiflerinin arkeolojik eserler üzerindeki tasviri, erken dönemlerde başlamıştır. Mezopotamya'nın tarih öncesi kültürlerine ait mühürlere vahşi hayvan tasvirleri görülmektedir (Öz, 2016). Tarihin değişik dönemlerinde İnsanlarla hayvanların değişik mücadeleleri olmuştur. Bu mücadelelerin bir kısmı kayalara, bazı mezarlar ve saray duvarlarına çizilmiştir (Koca ve İmamoğlu, 2019). Aslanlar ile mücadele Doğu sanatında erken dönemlerden itibaren yaygın olarak karsımıza çıkar. Aslan le mücadele Neolitik Çağ'dan itibaren Roma Çağı sonlarına kadar birçok farklı kültürde farklı isimlerle karsımıza çıkan ana tanrıçanın gücünün simgesi olarak devam etmiştir. Aslan ile mücadelenin özünde, vahşi doğanın en güçlü avcısıyla, evcil hayvanların en güçlüsü ve o dönem insanı için en hayati önemde olanı karşı karşıya getirilmiştir. Krallar, kendi unvan ve sıfatlarından bahsederken de 'aslan gibi', 'vahşi boğa gibi' tanımlamalarla, güçlerini abartmışlar ve kendilerine vahşi hayvanların özelliklerini yüklemişlerdir (Öz, 2006; Özudoğru, 2008).

Gamze Güney¹ 
Osman İmamoğlu² 

How to Cite This Article

Güney, G. & İmamoğlu, O. (2024). "Antik Dönemde Kralların Aslanlarla Olan Mücadelelerinin Sportif Yönden İncelenmesi", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 10(2):283-297. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10897974>

Arrival: 19 January 2024
Published: 30 March 2024

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Doç.Dr., Ardahan Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ardahan, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/042ejbk14>

² Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/028k5qw24>

Aslan, yapı itibariyle güçlü, çevik, mücadele etmesi zor, hayvanlar âlemi içinde diğer hayvanlar tarafından kolay kolay alt edilemeyen ve pek çoğunun –insan dahil- aslanın avı içinde yer alan hayvanlar olması nedeniyle de tarihler boyunca her coğrafyada bir anlamda canlıların korkulu rüyası haline de gelmiştir. Antik çağlardan beri pek çok medeniyette “güç” anlamına gelen aslan, insanoğlunun yaşam alanının her yerinde mutlaka resmedilmiş, yontulmuş, türlü eşya, araç gereç ve pek çok kullanım alanlarında özen ve itina ile yerini almıştır. Bunları sayacak olursak; antik kentlerin “zafer takı” denilen giriş kapılarının hemen sağında ve solunda aslan heykelleri ya da bu yazıların üstünde, alınlarına yapılan aslan figürleri; krallıkların sembolü, özellikle hükümdarların kullandıkları eşyalar, savaş aletleri, evlerinin alınlarına ya da türlü yerlerine yapılan aslan yontuları, kabartmaları ya da kapı tokmakları; masa, sehpa gibi ev eşyaları, heykelleri, heykelcikleri; aslanların keçi, domuz, boğa, ejderha vb. hayvanları, hatta insanları dahi konu alan aslana av olmuş görüntüleri; kadın ve erkeklerin takısı olarak yüzük, kolye, bilezik gibi örnekler: antik kentlere ait sikkelerde yer alan aslan kabartmaları, hükümdarların saraylarını, öldükten sonra da lahitlerinin üstünde gücü, korku salan heybetini göstermek amacıyla yapılan aslan figürlerini sayabilir (Güneş, 2023).

Aslanlara tarihte çok büyük güç isnat edilmiştir. Günümüzde de hayvanların kralı olarak görülür. Bu nedenle hep krallar mücadelesi krallar arasında olduğu gibi krallarla hayvanların kralları arasında da olmuştur. Örneğin Nemea aslanı; Argolis Bölgesinde Nema adındaki vadide yaşayan ve etrafa dehşet saçan bir aslanın adıdır. Bu aslan Herkül (Yunan Mitolojisindeki karşılığı Herakles) tarafından öldürülmüştür. Nemea Aslanının Typhon ve Echidna'nın çiftleşmesinden bir araya geldiği söylene de, bazı tarihçilere göre Zeus ve Selene'in çiftleşmesinden doğma, Ay'dan düşen bir varlık olduğu da belirtilmektedir (Koca ve İmamoğlu, 2019). Kavramsal olarak birbirine bağlı olan avlanma ve savaş, aynı zamanda doğayı ve vahşi olanı evcilleştirerek evlerinde etkileme girişimiydi. Neolitik toplumlar, vahşi yaşamı dışlamak için uzun evlerinin etrafında anıtsal duvarlar ve topraklar oluşturmaya çalıştılar; aynı zamanda avlanarak dışarıyı kültürel olanın kontrolü altına almaya çalıştılar. Mezopotamya'daki pek çok geçiş ritüeli, bir geçiş yeri olarak vahşi doğadaki yolculuğun eşikliğini kullanır. Tanrılar, "yönetimini genişletmek" için görevlendirilen Asur kralıyla vahşi doğa üzerindeki evrensel kontrollerini paylaştılar (Dick, 2006).

Gelişmeler ve Literatür İncelemesi

İnsan ve aslanın mücadelesi Avrupa'nın Paleolitik Dönemi'nde (yaklaşık 40.000 yıl önce) görülür. Daha sonra erken Mezopotamya döneminde Gılgamış destanında görülür. Gılgamış çoğu kez aslanı alt eden bir figürken bazen de onu evcilleştiren ve kontrol eden bir kahramandır. Asur Çağı'nda ise aslan avlanması bir propaganda aracı olarak ortaya çıkar. Saray duvarlarını süsleyen sahnelerde bizzat kral aslanı öldürür. Bu durum Hitit beyliklerince de devam eder. Hem Anadolu'da hemde Yunanistan'da Gılgamış'ın yerini Herakles almıştır. Aslanlar ile kralların mücadelesi Yunanistan'da vazo resim sanatında, Anadolu'da ise mezar kabartmalarında vurgulu bir biçimde görülür (Ürkmek, 2021).

Aslan Anadolu'da İlk Defa Şanlı Urfa'da Göbekli Tepe'de Görüldü: Arkeolojik verilere göre Neolitik dönemle birlikte görülmeye başlayan aslan MÖ 8 bine tarihlenen Şanlıurfa'nın kuzey doğusundaki Göbekli Tepe'de taş üzerinde kabartma olarak (belki de kutsal alandaki koruyucu olarak) karşımıza çıkmaktadır. Mezopotamya, Mısır, Anadolu ve kuzey Suriye, aslanla ilgili mücadelenin tarih sıralamasını içerir. Mezopotamya, MÖ 2. binin başlarından itibaren Hitit Sanatının şekillenmesinde etkilidir. Hitit ve Asur eserlerinin Geç Hitit Sanatının oluşumunda etkili olduğu ve bunun da Yunan Sanatına yansıdığı pek çok tarihçiler tarafından dile getirilmiştir. MÖ 8. yüzyılda başlayan kolonizasyon hareketleri ve ticari ilişkiler sonunda İyonya'ya ve Yunanistan'a geçen aslanlar bundan sonra Roma dönemi sonuna kadar çeşitli alanlarda kullanılmıştır. Aslan Anadolu toprakların en önemli güç gösterme unsurlarından biri olmuştur (Güneş, 2023; Korkmaz, 2003 ve 2004).

Aslan tarihsel süreçte kullanıldığı bazı durumlar ve yerler:

- ✓ Asur, Baybylon Krallıklarının simgesi olarak aslan kullanılması
- ✓ Pers Krallığının şehir armasının aslan olması
- ✓ Arkaik dönemde Lidyalıların Miletos'daki Tanrı Apollon'un kutsal hayvanı aslan olması nedeniyle sikkelerin üstünde uzun yıllar aslan kullanılması
- ✓ MÖ 530 yıllarında Karia'nın önemli şehirlerinden Knidos'da sikkelerin üstünde aslanın bulunması
- ✓ Likya'nın pek çok antik kentinde aslanın her türlü yapı ve eşyalarda kullanılıyor olması
- ✓ Sicilya'daki Leontinoi, Rhegion ve Kuzey Afrika'daki Kyrene kentlerinin sikkelerinde aslanın yer alması
- ✓ MÖ 1. yüzyıl ortasından Pompei yakınındaki Boscoreal'de bir evin duvar resminde kapı üzerinde ağızda halka tutan aslan başlı kapı tokmağının bulunması
- ✓ Anadolu'da kapı tokmaklarında aslan kullanılması

- ✓ Deri sandaletlerde kullanılması: Tanrı ve tanrıçaların, kralların, soyluların, yöneticilerin ayaklarına giydikleri küçük aslan yavrusunun başının yer aldığı ve geri kalanının da hayvanın gövde derisinden yapıldığı deri sandaletler tarihte yerini almıştır (Güneş, 2023).

Mezopotamya ve Anadolu'da Aslan ile Mücadele

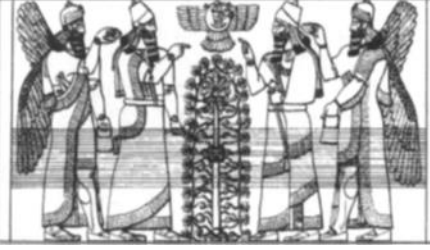
Aslan ile mücadele Mezopotamya ve Anadolu sanatında genel olarak tanrısal bir güç veya böyle bir gücün sembolü olarak her dönem çok yaygın olarak kullanılmış figürlerdir. Avlanma sahneleri milattan önce 4. bin sonlarında, Uruk'ta bulunmuş bazalt bir stel üzerinde betimlenen aslan öldüren kral sahnesidir (Uruk Aslan Avı Steli), (Şekil 1). Uruk Aslan Avı Steli Aslanla mücadelenin anlatıldığı en eski ,rahip-kral' motifi olduğu düşünülen eserdir. Yaklaşık Milattan önce 3300 yıllarından daha eskiye tarihlenir. Stelde Aslana ok atarken tasvir edilen kral, aslanın çok yakınındadır. Kralın cesaretini göstermek için olsa gerek, kral aslanla neredeyse yüz yüze tasvir edilmiştir. Bu tasvir türü, sonraları Yeni Asur sanatındaki avcılık sahnelerinde de görülmektedir. Uruk Aslan Avı Steli'nde, ok ve yay, kralla bütünleşen av silahı olarak ön plana çıkartılmaya çalışılıncasına, bilindik avcılık tasvirlerinde görülmeyecek kadar büyük çizilmiştir. Kralın, alt ve üst sahnede iki kere tasvir edildiği, diz hizasında oldukça sade ve rahat bir av kıyafeti giydiği görülmektedir (Öz, 2016.) Kraliyet aslan avı aslında Yeni Asur monarşisi için çok merkeziydi. Motifi III olarak Herbordt tarafından sıralanan 104 örnekte, kralın kıyafeti, kralın sakallı ya da sakalsız olması, aslanın duruşu ve büyüklüğü gibi detaylarda farklılık gösterse de hepsi bir aslanla savaşan Asur hükümdarının bir profilini gösterir (Şekil 2). Asur kral mühürleri üzerindeki tasvirler ve Asur saraylarının duvarlarındaki av sahneleri, krallarının av faaliyetleri sırasında bazen uzun bazen de diz hizasında bir tunik giydiklerini göstermektedir. Asur krallarının günlük hayattaki kıyafetleri de genellikle kısa kollu, kol kenarı çepeçevre nakışlarla süslenmiş, uzun bir tunik olduğu için, kralların günlük kostümleri ile av kıyafetleri arasında çok belirgin bir fark görülememektedir (Koca ve İmamoğlu, 2018). Kraliyet kahramanının yer aldığı Neo-Asur kraliyet mührü, açıkça kraliyet otoritesinin kendisini sembolize ediyordu. Bu mühürdeki senaryo, Kouyunjik'teki Assurbanipals Kuzey Sarayı'nda, S1 odası, C levhasında tasvir edilmiştir (Dick,2006). Assurnasirpal Kuzeybatı Sarayı'nda aslan avı, taht odasında (B odası) kutsal ağacın yanında kralın yan tarafındaki taş levhalar üzerinde tasvir edilmiştir (Şekil 3). Aslan avının altında, başarılı avı tamamlayan içki içme sahnesi vardı. Asur sarayı heykeller, alçı veya kireçtaşı panellere oyulmuş ve iç duvarlara yapılandırılmış kabartmalar şeklini almıştır. Orijinal olarak boyanmış olan kabartmalar, yaklaşık iki metre yüksekliğindeydi ve saray duvarlarının alt kısmını kaplıyordu; yukarıdaki duvar boşluğu boyalı sıva ve sırlı tuğlalarla süslenmiştir. Tüm Asur saray dekorasyonlarının temel amacı, kralı yüceltmek ve merkezinde Asur olmak üzere ideal, düzenli bir dünya sunmaktı. Asur Kralı Assurbanipal, "Ben... dünyanın kralyım, Asur kralyım" demişti. Bu ideal dünya, kralın fiziksel gücü, tanrılardan aldığı destek ve daha da önemlisi neredeyse sürekli savaşla dengede tutuluyordu. Güçlü Asur ordusu, kralların imparatorluklarını genişletmelerine, ayaklanmaları bastırmalarına ve fethedilen bölgelerin boyun eğdirmelerine izin vermiştir (Dick, 2006).



Şekil 1: Uruk, Bazalt Stel
Kaynak: Özüdoğru, 2013



Şekil 2: Asur Kraliyet Mühür Çizimi
Kaynak: Louvre, 1903



Şekil 3: Nimrud'daki Sarayın B odasından 23 numaralı kabartma

Kaynak: Richard P. Sobolewski ve Halina Lewakowa tarafından çizim

Asur'da Şiddet, Lüks ve Doğaüstü Varlıklar Sık Kullanılan Temalar

- ✓ Savaş: Savaş sahneleri ve sonrasındaki olaylar, Asur kabartmalarının en büyük kategorisini oluşturur. Kralın kendisi bazen birliklerini savaşa götürürken gösterilir, ancak diğer durumlarda yakınlardan denetler veya savaş ganimetleri ve esirler alır. Krallar ayrıca fethedilen bölgeleri inceler, tutsakları çalıştırır ve zaferlerini kutlardı.
- ✓ Avlanma: Asur kralı, güçlü rakiplerini bastırma ve doğanın kaotik güçlerinin üstesinden gelme yeteneğini simgeleyen aslanları ve diğer vahşi hayvanları sık sık avlardı.
- ✓ Koruyucu Ruhlar: Asur saraylarının girişleri ve kapı eşikleri, ya kabartma ya da kısmen yuvarlak yontulmuş (lamassu olarak bilinen insan başlı, kanatlı boğalar ve aslanlarda olduğu gibi) koruyucu tanrılarla süslenmişti.

Asur krallarının aslan avlama nedenleri: Eski Asur'da aslan avı, krallara ayrılmış ritüelleştirilmiş bir etkinlikti. Kralların aslan avlama nedenleri arasında güçlerini göstermek için siyasi ve dini amaçlar olduğu belirtilir. Bu avlar kralların halkını koruma ve onlar için savaşma görevinin simgesi olarak görülürdü.

Asur'da Aslan Avı Simgesi ve Tanrısal Güç

Eski Asur'da aslan avı iktidardaki monarşinin halkı için mücadelesinin ve halkına karşı olan koruma güdüsünün simgeleşmiş halidir (<http://arkeofili.com/asur-krali>). Aslan ve boğa özellikle Asur sanatında, kralın bir spor olarak av sahnelerinde görülür (Şekil 4). Vahşi doğanın en güçlü avcısı, bir insan daha doğrusu kral tarafından öldürülmektedir. En çarpıcı ve canlı aslan avı sahneleri Geç Asur kralı Asurbanipal'in (İsa'dan önce 668-627) Ninive'deki sarayında tasvir edilmiştir (Şekil 5). Bu tasvirler tüm gerçekliği ve gerginliği simgeleyebilirler. Bunlardan birindeki kralın aslan öldürme sahnesi vardır (Şekil 6). Şekil 6'da Kral, daha önce okla vurulan yaralı aslanı bir eliyle başından tutmakta, diğer elindeki kısa kılıcı karnına saplamaktadır. Kompozisyon olarak en yakın örnek, Ziviye'den bir altın levha üzerindedir ve İsa'dan önce 7. yüzyılın ilk yarısı içinde tarihlenmiştir. Burada kral ayağa kalkmış aslanı basından tutmuş ve havaya kaldırdığı kılıcını saplamak üzeredir. Asur örneklerinden anlaşıldığı üzere; aslan avı bir soylu spordur. Avda aslan öldürmesi gücün ve kahramanlığın simgesidir. Ziviye örneğiyle bunun "tanrısal gücü" simgelediği anlaşılır. Kral, ava yanında yardımcıları veya askerleri ile katılsa da, son hamlede aslanı sadece kral öldürmektedir. Ziviye örneğinde olduğu gibi, konu "tanrısal" olunca, başka bir figür kullanılmadan kendi gücüyle öldürmesi doğaldır (Özüdoğru,2008; Özüdoğru, 2013).



Şekil 4: Asur sarayı aslan avlama



Şekil 5: Ninive, Asurbanipal (İsa'dan önce 668-627) Aslan Avı Sahnesi



Şekil 6: Ziviye, Kabartma Bezeli Altın Levha İ.Ö. 7. yy. ilk yarısı

Kral Asurbanipal'in Kraliyet Aslan Avı

Asur başkenti Ninova'nın bulunduğu Ninova Sarayı'nda "Aslan Avı" heykelleri keşfedilmiştir. Kral Asurbanipal (Son büyük Asur lideri) aslan avı sahnesi kralın maiyetiyle beraber atlar, tasma takılı köpekler ve savaş arabalarıyla birlikte gösteren kabartma bir heykeldir. Heykel, yakalanan aslanların (ve dişi aslanların) Kral ile savaşmak için kafeslerden salındığını gösterir. Heykelde her hayvan hareket halinde olduğu görülür. Bu eserler MÖ 645-635 yıllarında yapılmıştır ve orijinal olarak sarayın etrafına yerleştirilmiş farklı dizilimler oluşturmuştur. Bunlar Saray dekorunun orijinal olarak boyanmış ve parlak renkli bir parçasını oluşturmuş olabilirler. Bu görüntüler, Kralın gücünü ve heybetini gösterir. Muhtemelen yakalanan Asya aslanlarının kralın katletmesi için kafeslerden salındığı bir arenada resmileştirilmiş bir ritüel "avı" temsil ediyorlar. Aslan avının dini veya kraliyet ayrıcalığı boyutu da olabilir (<https://joyofmuseums.com/museums/united-kingdom-museum>). Eski Asur'da aslan avı, hükümdarın halkını koruma ve onlar için savaşma görevinin simgesi olan kralların sporu olarak görülüyordu. Yontulmuş kabartmalar, son büyük Asur kralı Asurbanipal'in (MÖ 668-631) sportif istismlarlarını göstermektedir ve Ninova'daki (Günümüz Kuzey Irak'ındaki) sarayı için yapılmıştır (Osama Shukir Muhammed Amin, 2014). Surbanipal'in Aslan Avı olarak bilinen eski kaymaktaşıdan yapılmış geniş yontulmuş levhaları içerir. Asur Kralı Asurbanipal'i gururla hırlayan aslanların gururunu birbiri ardına katleden zarif heykeller olarak görülürler. Kabartmalar belli bir ölçüde atılmış mızrakları ve donmuş aslan küremelerini içerir. Bu acımasız sahneler baleden daha büyük bir estetik veya manevi mesajı içerirler (Kelly Grovier, 2021). Kralların aslanlar öldürmesi bir Tanrısal güç olarak görülse de krallar bu sahnelerde kendi güvenliklerini ön plana almışlardır. Figürlerden anlaşılacağı üzere korku taşımaktadırlar. Bunlar aslanlara sapanan okların sapanma şekillerinden anlayabiliriz. Eski Asur'da aslan avı, egemen hükümdarın halkı için koruma ve savaşma görevinin simgesi olan kralların sporu olarak kabul edildi. Heykel rölyefleri, son büyük Asur kralı Aşurbanipal'in (M.Ö 668-631) spordaki kahramanlıklarını göstermektedir ve Nineveh'teki sarayı için (günümüzde Irak kuzeyinde) yapılmıştır. Aslanlar kafeslerden birer birer serbest bırakılır ve atlardaki adamlar aslanları kralın savaş arabasına doğru çekerek sürdürebilir ya da çekerlerdi (Koca ve İmamoğlu, 2019; Koca ve Yazıcı 2023 a ve b).



Şekil 7: Kraliyet Aslan Avı. Kalhu'daki II. Ashurnasirpal'in Kuzeybatı Sarayı'ndan, MÖ 875-860. Alçı (British Museum)



Şekil 8: Oklarla hırpalanmış Aslan, Milattan önce 645-635, Nineveh

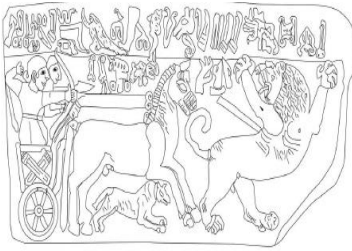


Şekil 9: Mezopotamya, Irak. Milattan önce yaklaşık 645-535, Kuzey Sarayının C odasından, Nineveh (günümüz Kouyunjik, Musul Valiliği), İngiliz Müzesi, Londra

Şekil 7’de at üzerinde aslan avlama görülür. Hem aslanları yetiştirmek hemde avlayanların kendini güvende hissetmesi açısından önem taşır. Atlar hızla koşarak avlayanların aslanları yakalamasına imkan tanır. Yine at üzerinde bulunmak aslanların olası saldırılarından korunmak için güvenli bir yoldur. Şekil 8’de okların aslana isabet ediliş şekillerine bakılırsa oklar yüksek bir yerden atılmış olduğu anlaşılır. Aslan avlayan kral yüksek bir yerde durduğu anlaşılmaktadır. Oklar tek kişi tarafından atılmış ise aslanın okların geldiği tarafa dönmesi ile boynuna bir ok daha aldığı düşünülebilir. Şekil 9’da faaliyet başlamak üzere; mermerden yapılan bir taş, bir çocuk bir meydana giriş kapısını kaldırır, kafesinden bir aslanı serbest bırakır. Çocuğun korunması için küçük bir kafesi vardır.

Geç Hitit Sanatında Aslan Avı Sahneleri

Asur’da bir aristokrat sporu olarak aslan avı sahnesi İsadan önce 14. yüzyıl Alacahöyük kent duvarındaki kabartmalarda da görülür. Bilinen az örnek olsa da Geç Hitit repertuarında da aslan av hayvanı olarak görülür. Aslan avının Hitit ve Geç Hitit’de çok az tasvir edilen bir konu olması, aslan ve boğanın o kültürlerde kutsal sayıldığındandır. Aslan avı, Geç Hitit repertuarına Asur etkisiyle girmiştir (Özüdoğru, 2008). Anadolu’da Malatya’da (Aslantepe), Kargamış’da , Sakçagözün’de ortostat kabartmalarda aslan avı sahneleri belirlenmiştir (Şekil 10, 11 ve 12). Av sahnelerinde aslanların hepsi profilden işlenmiştir. Ancak Malatya (Aslantepe) ortostat kabartmasında betimlenmiş aslan figürü diğerlerinden farklı olarak başı geriye dönük tasvir edilmiş ve aslanlar anatomik yapılarına uygun çizilmiştir. Sakçagözü aslan avı ortostat kabartmasında askerler ve köpekler krala veya avcıya yardımcı elemanlar olarak tasvir edilmiş olduğu görülür. Şekil 12’de Sağda sakallı ve kısa etekli insan figürü, ön ayakları üzerinde duran aslana, sağ elinde tuttuğu kamayı saplarken sol eliyle de aslanın kuyruğunu tutar. Solda boynuzlu, başlıklı ve sakallı tanrı figürü sol eliyle aslanın arka ayağını tutarken, sağ eliyle baltayı başının üzerinde tutar (<https://arkeofili.com/anadolu>).



Şekil 10: Malatya (Aslantepe) Ortostat Kabartmasında Aslan Avı Sahnesi

Kaynak: Akurgal, 2015



Şekil 11: Karkamış (Gaziantep) Ortostat Kabartmasında Aslan Avı Sahnesi

Kaynak: Ünal, 2012



Şekil 12: Sakçagözünden Ortostat Kabartmasında Aslan Avı Sahnesi

Kaynak: Akurgal, 2015

Hitit Dönemi’nde Alacahöyük Orthosthatı

Anadolu’da Hatti veya Hatti-Hitit Beylikler Dönemi’nde yaklaşık Milattan önce II. binyıl ilk çeyreği veya içerisine tarihlenen Asur Ticaret Kolonileri Çağı’nda aslan avı sahneleri özellikle mühürler üzerinde bulunur. Aslan avı, Hitit Dönemi’nde Alacahöyük orthosthatı üzerinde görülür. Geleneğin devamı olarak sahne, Geç Hitit Dönemi orthosthatların da betimlenir. Geç / Yeni Hitit Dönemi’nde bu tip mücadele sahneleri Frigyalılar tarafından Batı Anadolu’ya ve dolayısıyla İyon’ya (Anadolu’da bugünkü İzmir ve Aydın illerinin sahil şeridinde Antik Çağ’da verilen

ad) aktarılmıştır. Lykia'da (Teke yarımadası, Antalya ili batı kısmı ve Muğla ili güney doğu ucu arasındaki yer) Milattan önce VI. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen Ksanthos Aslanlı Dikme üzerindeki aslan öldürme sahnesinin Geç Hitit etkisiyle yapılmış olabileceği değerlendirilmektedir. Bu sahne Tanrısal gücün bir propagandası olarak ifade edilir (Özüdoğru,2013). Roma Dönemi'nde lahitlerin seri üretiminden önce, Milattan önce IV. yüzyıl sonlarına tarihlendirilen İskender Lahdi'nin bir kısa yüzünde panter avı sahnesi görülür. Bu bağlamda geçmiş ikonografinin devamı olarak Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde aslan ya da kaplan avı yapan Eros sahneli lahitler genellikle Milattan sonra II-III. yüzyıl tarihlendirilir. Ayrıca, bir lahit üzerinde aslan veya kaplan avlama, ölüme galip gelme manası taşır (Çelik ve ark., 2018).

Ksanthos Aslanı

Anadolu'da arkaik dönemde aslanlarla mücadelede yakın doğuş görülür. Örneğin Ksanthos Aslanlı dikmenin batı yüzünde doğrudan mezar sahibi bey ile ilgili konu tasvir edilmiştir (Şekil 13). Mezar anıtında çıplak ayakta duran bir erkek ile aslan mücadelesi Şekil 14'te görülmektedir. Mezar sahibi kılıcı aslanın karnına saplamıştır. Vücudu yandan, başı izleyicilere bakacak şekilde cepheden verilen aslan ise iki ayağını kendisini öldürenin dizine ve omzuna koyarak direnmeye çalışmaktadır. Bu resimler her ne kadar Kralların ve erkeklerin aslanları öldürmesinde korku hakim olsa da bazen yakın mücadeleye de girdiklerini ifade edebilirler. Şekil 15'te Uzun Duvar Ortostatında (Kargamış) Savaş arabasında bulunan iki kişiden biri atın dizginlerini tutarken, diğer kişi ise ok atar pozisyonda tasvir edilmiştir. Atın altında karnında ok saplanmış, çıplak ve sırtüstü yatan bir kişi vardır (<https://arkeofili.com/anadolu>).



Şekil 13: Bey ve Aslan mücadelesi

Kaynak: Özüdoğru, 2013



Şekil 14: Çıplak erkek figürü ile aslan mücadelesi

Kaynak: Özüdoğru, 2013



Şekil 15: Uzun Duvar Ortostati- Kargamış/Gaziantep (M.Ö.1200-700)

Hadatu / Aslantaş / Taş Aslan

Bir başka Asur eyalet merkezlerinden Hadatu idi. Hadatu, Til Barsip gibi III. Salmanasar öncesinde Aramilerin (Suriye ve Mezopotamya'da yaşamış olan Sami kökenli bir kavim) elinde, Bit-Adini devletinin (MÖ 11. yüzyıldan itibaren Kuzey Suriye'de ve Fırat'ın iki yakası boyunca uzanan topraklarda kurulan bir devlet) sınırları içindeydi. Arslantaş adı burada bulunan kolosal (Antik çağda normal insan ölçülerinin üstünde, büyük boyutlarda yapılmış olan

heykeller) iki arslan kabartmasından kaynaklanmaktadır. Kentin eski adını oluşturan Hadatu ismi, Batı kapısına ait kolosal iki aslana ait parça ve şu anda Louvre Müzesinde bir boğa üzerinde bulunan çivi yazılı kitabede okunmuştur. Milattan önce 8. yüzyılda şehir, Harran eyaletinin bir parçası olarak görülmektedir. Kent, Asur kralı III. Tiglat-Pileser tarafından imar edilmiş ve eyalet merkezi haline getirilmiştir (<https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile>).

Suriye’de sit alanı olarak bilinen Tell Halaf’da ortostat kabartmalarda aslan avı sahnelerine rastlanmıştır (Şekil 16, 17 ve 18). Tell Halaf kabartmalarda yardımcı eleman yoktur. Bu sahnelerde avcı figürleri atlı araba üstünde veya ayakta durur pozisyonadırlar. Avcılar mızrak, balta, hançer ve ok ekipmanlarla birlikte iki tekerlekli at arabalarını kullanmışlardır. Şekil 20’de arabaların üzerinde iki kişi vardır. Bunlardan biri dizgin ve kırbaç kullanarak taşıtın kontrolünü sağlayan sürücü olduğu ve diğerininse avcı olduğu görülmektedir. Resimler ister arabada isterse yerde tasvir edilsin avcılarının çoğunlukla önünde bulunan aslana doğru ok ya da mızrak atar vaziyette tasvirlerine rastlanır. Şekil 21’de ise Fenikelilerin etkisi olduğu düşünülen tasvir kanatlı olarak çizilmiş bir Tanrının Aslan öldürme sahnesi vardır. Bu sahneye göre konu Tanrılaşmıştır (Özüdoğru, 2013).



Şekil 16: Tell Halaf’dan Ortostat Kabartmasında Aslan Avı Sahnesi

Kaynak: Orthmann, 1971



Şekil 17: Tell Halaf’dan Ortostat Kabartmasında Aslan Avı Sahnesi

Kaynak: Orthmann, 1971



Şekil 18: Tell Halaf kabartması, Aslan öldüren Kanatlı Tanrı

Kaynak: Özüdoğru, 2013

Fildişi Eserlerde Aslan Avı Sahneleri

Dicle nehri kuzeyinde yer alan ve Asur ilk başkenti olan Nimrud’dan fildişi eserler üzerinde aslan avı sahneleri vardır (Şekil 19, 20 ve 21). Aslan avlanmada kullanılan ok, mızrak ve hançerler genelde onların ense, boyun, gövde ve arka sağrılarına saplanmış olarak tasvir edilmiştir. Avlanma çizim sahnelerinde aslan figürleri koşarken, şaha kalkarken veya yürür pozisyonunda olduğu görülür. Özellikle Tell Halaf kabartmasında aslan figürü at arabasına koşulan koşum atlarının hemen altında koşarken tasvir edilmiştir (Pınarcık ve ark., 2017).



Şekil 19: Nimrud'dan Fildişi eser üzerinde Aslan Avı Sahnesi

Kaynak: Orthmann, 1971



Şekil 20: Nimrud'dan Fildişi eser üzerinde Aslan Avı Sahnesi

Kaynak: Orthmann, 1971



Şekil 21: Nimrud'dan Fildişi eser üzerinde Aslan Avı Sahnesi

Kaynak: Orthmann, 1971

Yunan mitolojisinde Aslan Avı ve Nemea Aslanı ile Mücadele

Arkaik dönem Yunan dünyasında da aslan koruyucu mezar bekçisidir. MÖ 7. yüzyılda başlayan bu yapılanma Roma dönemi sonuna kadar devam etmiştir. Arkaik ve Klasik dönem mezar anıtlarında oturan ve yatan aslan heykellerine yer verilirken, Helenistik dönemde genelde yürür vaziyetteki aslanlar ön plana çıkmıştır (Güneş, 2023). Aslanlar, Yunan yarımadasında klasik zamanlara kadar mevcuttu ve Yunan sanatına da yansımışlardır. Aslan avcılığının prestiji, Herakles'in ilk emeği olan Nemea aslanını öldürmesinde kendini gösterir. Aslanlar, Mycenae kalesine açılan Aslanlı Kapı'da olduğu gibi, krallığın önde gelen sembolleri olarak tasvir edildi. Eurystheus'un, Herakles'e verdiği ilk görev Nemea bölgesinde dehşet saçan Nemea Aslanı'nı öldürmektir. Nemea Aslanı, aslında mitolojide geçen diğer yaratıkların, Typhon ile Ekhidna'nın oğlu, Kerberos ve Sfenks'in ise kardeşidir. Herakles, aslanla karşılaştığında onun oklarının ve büyük tahta sapanının da bir işe yaramadığını anlar. Bu yaratık, aslında kendi derisinin delinmez olduğuna inanılan bir yaratıktır. Herakles, canavarı köşeye sıkıştırmayı ve güreşerek yere yıkmayı başarır. Hayvanı boğarak öldüren Herakles, aslanın derisini (post) elleri ile yüzerek kendi üstüne giyer. Bu post sayesinde Herakles'e ok işlemez olmuştur. Herakles'in, Yunan resim ve heykellerinde çoğu kez bu postu giyindiği görülür. Hera, aslanı Leo takımyıldızında ölümsüzleştirir. Nemea yolunda Herakles'i, oğlu aslan tarafından parçalanıp yenmiş fakir bir köylü, Molorkhos, konuk eder. Otuz gün sonra dönüşünde, Molorkhos'un koçunu birlikte Zeus'a sunarlar. Herakles burada Nemea oyunlarını başlatır. En büyük Yunan kahramanlardan biri olan Herakles'i, Romalılar Hercules (Herkül) olarak tanırırlar. Herakles, insanın doğaya karşı yenilmez oluşunu, kuvvet ve dayanıklılığı simgeler. Doğanın, insanın başına saldırdığı afet ve musibetlerden insanlığı daima korumuştur. Tanrı vergisi kuvvetinden zevk duymayan Herakles, kahraman olmayı da kendi seçmemiştir. Doğduğundan itibaren ona kin ve nefret besleyen Hera'nın odağından kaçamamış, insafsız bir kralın (Eurystheus) emirlerini (on iki görev) yapmak zorunda kalmıştır. Verilen görevleri bitirdiğinde ise korkunç bir yanlışlık yüzünden yanmış ve bedeninden arınıp ölümsüzlüğe kavuşmuştur. Olağanüstü bir güce sahip olan Herakles, kıvrak zekası ile de anılan bir karakter olmuş, mitsel bir savaşçıdan ölümsüz bir tanrıya dönüşmüş ve daha sonra kendisine bu şekilde tapılmıştır (Koca ve İmamoğlu, 2019). Arkaik döneme ait olduğu belirtilen pişmiş topraktan su kavanozları üzerinde Aslan ile mücadele resimleri görülür. Bu vazolar milattan önce 6. yüzyılın ortaları veya 2. Çeyreğine tarihlenirler. Aslan ile Heraklesin güreşmeleri tasvir edilmiştir. Vazoda hakem olduğu düşünülen bir kişi daha gözüktür. Bu kişinin günümüzdeki adı ile hakem olabileceği düşünülürse o zamanda insanların kurallara bağlı mücadele ettiği söylenebilir (Şekil, 22 ve 23). Şekil 24'te İsa'dan önce 8. Yüzyıla tarihlenen bir üç ayaklı attika üzerinde elinde mızrağı ve kılıcıyla aslan öldüren

bir kişi görülmektedir. Bu kişinin Herakles olup olmadığı bilinmese de bu ikonografinin kahraman bir kralın aslanla mücadelesinin antik Yunanda da yaygın olduğunu gösterebilir (Ürkmez, 2021).



Şekil 22: Milattan önce 6. yüzyıl ikinci çeyreği; Yunan kültür ürünü



Şekil 23: Boyun Amphora, Milattan önce 515-510, Herkül, (Yunan) siyah figürlü pişmiş topraktan Nemean Aslanı ile güreş



Şekil 24: Kılıç ve Mızrakla Aslan Öldürme Sahnesi

Romalılarda Aslan Avı

Roma Çağında insan ve aslan ilişkisinde hem geçmişten gelen bazı geleneklerin (hem doğu hemde batının etkisi) ve gladyatör oyunlarının rolü bulunur. Romalı imparatorlar komutanlar ve tanrı-tanrıça gibi unsurlar tarafından kullanılma geleneğini ilk başlatan kişinin Sinoplu Mithridatis olduğu ileri sürülür. Roma Dönemi'nde Anadolu'da yönetimi ele geçiren Romalıların ise Anadolu Medeniyetleri içinde aslanı öğrenmesi ve onunla ilgili anlayışı sahiplenmesi zor olmamış, özellikle Roma komutanlar, tanrı ve tanrıçaların heykellerinde aslan figürünü mutlaka kullanmışlardır (Güneş, 2023). Roma döneminde aslanla mücadele şekline bakacak olursak Mozaik ve plastik sanatlarda gladyatör-aslan mücadelesini betimleyen bazı sahneler vardır (Şekil 25). Hatta bunların bazılarında galip gelen taraf aslan olup bir gladyatörü parçalarken tasvir edilmiştir. Gladyatör dövüşleri en önemli figür ise İmparator Commodus'tur. Commodus gladyatör olarak arenalarda dövüşmüştür. Herakles kılığına giren Commodus üzerine bir aslan postu giymekte ve elinde ise Herakles'in labutunu (sopa/balyoz) bulunur (Şekil 26). Kahramanmaraş bir taban mozaiki üzerindeki sahnelerden birinde mızrağı ile aslan öldüren bir figür bulunmaktadır (Şekil 27). Bu figüre Roma döneminde aslan öldürmenin bir kültüre dönüştüğünü gösterebilir (Ürkmez, 2021). Aslanın en görkemli kullanıldığı en önemli örneklerden bir tanesi de Anadolu VI. Mitridattır. Mitridat, büyük ihtimalle avladığı aslanın kafasından başına bir şapka yaptırmış, kendisini ise bu şekilde heykeli yapılmış ya da yaptırmıştır. Gerçekten de Romalılarla Anadolu'da büyük savaşlara giren Mitridat'ın (MÖ 120-63) başına geçirdiği bu aslan şapkasıyla verdiği poz onun düşmanına karşı korkusuzluğunu, yenilmezliğini, mutlak bir başarıyı sadece kendinde gördüğünü, cesaret ve cesurluğunu gözler önüne sermektedir. Mitridates aynı şeyi Likya'da sahip olduğu kentlerin sikkeleri üstünde de göstermiş, bu sikkelerin bir yüzüne kendi resminin kabartması yapılmışken, diğer kısmında da aslan kabartması yer almıştır. Antalya'nın bugünkü Elmalı İlçesi sınırları içerisinde yer alan Podalia Antik Kenti'ni ve daha nicelerini bu sikkelere örnek verilebilir. Mitridatis'in düşmanı karşısında her bakımdan gücünü göstermek için seçtiği bu unsurlar,

ona misilleme olsun diye kendisiyle eşit olduklarını göstermeye çalışan Romalıların da bu yüzyıldan sonra ağırlıklı olarak aslanı kullanmalarına neden olabileceği gibi, hatta aslan yavrularının başlarından oluşan çarıkları ayaklarına giyerek ezeli düşmanları Mitridatis'e bir mesaj vermek istemiş olabilirler. Anadolu topraklarını ele geçiren Romalıların Anadolu'nun her bir köşesinde rastladıkları aslan figüründen etkilendikleri ve sonrasında da onların da aslanı öncelikle kullandıkları eşyaya kadar kendilerini bir güç timsali olarak göstermeye çalışmaları bu tarihlerden sonra olabilir. Anadolu topraklarını ele geçirdikten sonra özellikle Likya Kentlerinde Aspendos gibi, Olympos gibi antik kentlerin yağmalanması, Aspendos'taki tek bir heykel bırakmamacasına tüm heykellerin şehri yönetmek için atanan Roma valileri tarafından teknelere bindirilip Roma'daki saraylarına götürülmesi ve Anadolu'daki nice değerlerin günümüz yüzyılına gelene kadar yağmalanarak içinin boşaltılması gerçeklerini göz ardı ederek, bugün özellikle tüm Avrupa ve Amerika'daki müzelerde sergilenen eserleri Yunan ya da Romalılara ait eserler olduğu yanlışmacası altında bizlere zorla gösterilmeye çalışılan bir mercekle değerlendirip yorumlayamayız (Güneş, 2023).



Şekil 25: Yeleli Afrika Aslanı, Ephesus Gladiators

Kaynak: Ürkmez, 2021



Şekil 26: Commedus ve lobotu

Kaynak: Ürkmez, 2021



Şekil 27: Maraş mozaiklerinden aslan avı

Kaynak: Ürkmez, 2021

Eski Mısır'da Aslan Avları

Milattan önce 4. bindeki Mısır kabartmalarında aslanların kralların temsilcileri ve tapınlarda koruyucu güç haline geldiği, MÖ 2. binde şehir kapılarına yerleştirildiği görülmektedir (Güneş, 2023). Eski Mısırda genellikle firavunlar aslan avlarıydı. Bu avlarla MÖ 1100'de Kuzey Afrika'daki aslan popülasyonlarının neredeyse yok edilmesiyle sonuçlandığı belirtilir. Firavun Amenhotep III'ün tek bir avlanma gününde 100'den fazla aslanı öldürdüğünü gösteren sanat eserleri bulunmuştur). Çok sayıda büyük hiyeroglif metinler, Amenophis III'ün avlanma faaliyetini gösterir. Bu detayların 120'den fazlası, ilk yıllarında kral olarak öldürdüğü aslanların sayısını açıklar. Beş kişinin gençken saltanatının ikinci yılında vahşi bir boğa avından bahsetmektedir. 5. hanedanlığa kadar avlanma resimleri sadece

krallara ait anıtlarda korunmuştur. Eski Krallığın kralları, kendi “av ustaları”, şenliklerin içinde bir pozisyona sahipti. 18. hanedanında Tuthmosis III, Amenhotep II, Tuthmosis IV ve Amenhotep III, oyunlarda Mısır'da ve Suriye'den gelen vahşi hayvan, fil, aslan ve diğer vahşi hayvanları avladılar. Çünkü Mısır'daki bazı hayvanlar yoktu. Giza'daki büyük piramidin etrafındaki bölge ve Sakkara'daki basamaklı piramit, popüler avlanma alanlarıydı. Başarılı bir av, avcuyu lider olarak nitelendirdi ve özellikle kralın gücünü meşrulaştırdı. Avın önemi, Mısır Kralı'nın güçlerinin yeterliliğini sağlamak, avın nihai olarak kral için ayrıcalık olarak ayrılmasıyla sonuçlandı (El-Gammal, 2008; Hamed, 2015).

Tarihte Aslanların Güç ve Kutsallık Rolü

Bazı görsellere bakılırsa Aslanlar krallar tarafından öldürülerek güç gösterisi için kullanılırken kadınların aslan bünyesine giydirilen resimleri ile onların güç sembolü, haline getirilmesinin örnekleri de görülebilir (Şekil 28, 29 ve 30). Demir Çağı boyunca büyük medeniyetler arasındaki karmaşık ticaret ağında yer alan kültürler ve tüccarların gemi enkazlarında ve yabancı yerleşim yerlerinde geride bıraktıkları izler vardır. New York Metropolitan Sanat Müzesi'ndeki bir serginin odak noktası, “Klasik Çağın Şafağında İberia'ya Asur” adlı gövdesi aslan başı kadın ve kanatları ile meleği andıran bir heykeldir (Şekil 31). Bu resimlerde aslan figürü ve melek beraber ifade edilmiştir. Aslan güç ve kuvveti ve melek kutsallığı ifade edebilir. Aslan taş kabartmaları, eski Hadatu kentinin kapılarını ve tapınak kenarlarını süsleyen insan ve hayvanların figürlerini içerir. Şekil 33'te Kabartmada Khimera olarak adlandırılan üç başlı sfenks tasvir ediliyor. Kuyruğunda yırtıcı bir kuşun başı olan tasvirde, kanatlı aslanın kafasının üzerinde sivri külahlı uzun örgülü saçlı insan başı vardır (Ürkmez, 2021).



Şekil 28: Uzun adımlarla yürüten bir sfenks içeren tablet, Nimrud, Yeni-Asur dönemi, Güney Suriye tarzı, Milattan Önce 9. yüzyıl



Şekil 29: Arslan Sfenks parçası (Başı kadın vücudu aslan olan bir heykel) – Milattan önce 8. yy.



Şekil 30: Haberciler Duvarı Ortostatı- Kargamış/Gaziantep (M.Ö.900-700)

Aslanlar İle Mücadelede Acımasızlık

Bazı ortostat kabartmalarda avcıların aslanları yakın mücadelelerde hayvana mızrak ya da hançer saplayarak öldürürken tasvirleri görülür.

Aslan Avı, antik çağın en büyüleyici sanat eserlerinden biridir. Acı çeken aslanlar, cesur ve meydan okuyan olarak tasvir edilir, ancak sonunda oklar, mızraklar ve kılıçlarla yenilirler ve bireysel olarak acı çekerek ve ıstırap içinde ölümlerini gösterirler (<https://joyofmuseums.com/museums/united-kingdom>). İngiltere'de müzede aslanların avlanması ve ok almış değişik şekilleri mevcuttur (Şekil 31 ve 32). Yaralanmış aslanlar ve okların duruş şekilleri acımasız bir mücadelenin olduğunu ifade edebilir.



Şekil 31: Dişi bir aslan pek çok yara aldıktan sonra ölümlerini gösteren bir relief tasviri.
Kaynak: British Museum Asur Arkeolojisi Sergisi No: 124856



Şekil 32: Yaralanmış olan iki aslanın bir relief tasvirini gösteren bir görüntü.
Kaynak: British Museum Asur Arkeolojisi Sergisi No: 124863-4



Şekil 33: Heykeltedeki küpe gösterimini gösteren bir relief tasvirini gösteren bir görüntü.
Kaynak: Cole, 2023

Kraliyet Aslan Mührü: Bir Titian (İtalyan Ressam) Tablosundaki Tasvir

Kralın kulağının hemen altında bariz bir şekilde sarkan küpe vardır. Aslan avı rölyeflerini tasarlayan antik sanatçı, tarihçilerin "Ok Sahnesi" dediği Asurbanipal'ın sol kulağından sarkan büyük boy küpenin şeklini ve dokusunu ifade etmeye büyük özen göstermiştir (Şekil 33). Mücevherin heykelsi tasviri kralın her an yayını tamamen düşürebileceğini, küpeyi çözebileceğini ve kendi düşmanlarına derme çatma bir Ninja silahı gibi fırlatabileceğini hissettiriyor. Gerilmiş dizginler, yağın oklar ve eğimli mızraklar gibi şiddetli ve çetin bir hareket sahnesinde, görünüşte zararsız olan bu dekorasyon beklenmedik bir şekilde yerini koruyor. Milattan önce 7. yüzyılın ortalarında Mezopotamya'da Aslanların oluşturduğu huzur tehdidi o kadar büyüktü ki, Asur krallarının başlıca sorumluluklarından biri tehditle başa çıkmaktı. Kralı dimdik bir aslanla göğüs göğüsse dövüşürken betimleyen Asur kraliyet mührünün tasarımına bakılırsa kralın huzuru bozan tehditleri çözdüğü düşünülür. Zaman içinde kralların aslan avı acımasız ihtişamı ve canavarları yenen Asur kralının ortaya çıkan efsanesine dönüşmüştür. Asur Kralı Asurbanipal için yeni bir konut inşa edildiğinde, Kuzey Sarayı'nın duvarlarını yalnızca aslanı bastırmak için yapılan çok yıllık seferleri anlatan rölyeflerle süslemek için bir sanatçı görevlendirilmiştir. İnşaata MÖ 635'te tamamlanmasından yirmi yıldan kısa bir süre sonra Ninova, MÖ 612'de Babililer ve Keldaniler, Persler ve İskitleri içeren eski uluslar tarafından yağmalandı ve sanat hazinesini 2000 yıl boyunca molozların altına gömüldü. Unutulmuş rölyeflerin yeniden keşfi, 1852 ile 1854 yılları arasında kazılarında ortaya çıktı. İlk bakışta, mücevher parçası, kralın tartışılmaz parlaklığını vurgulayan bir süs olan, dikenli işaret mermileri şeklinde çiçek açan, aldatıcı derecede basit bir güneş sembolünden biraz daha fazlası gibi görünüyor. Daha yakından bakıldığında küpenin merkezinden sivri bir şekilde fırlayan parlak taç yaprakları, yalnızca kralın gücünün bağlı olduğu keskinleştirilmiş ok uçlarını değil, aynı zamanda onu alt etmekle tehdit eden pençeleri ve dişleri de yansıtıyor. Küpe, parıldayan güneşin ebediyetini, kralın yenilmezliğini ve yalnızca kendisinin uzakta tutmaya yetecek kadar güçlü olduğu güçlerin heybetli oluşunu içeren bir tür bileşik amblemdir. Kaymaktaşlı Aslan Avı, inatçı bir haşereyi öldürmek için yapılan tek bir kampanyanın tarihçesinden daha fazlasıdır. Aslanları tamamen yenememeyi şanlı bir zafere dönüştüren, zamansız

bir efsanenin malzemesidir. Asurbanipal'in yayının ucuna yontulmuş zarif küçük aslan başı ve görevlilerinin kaslarını sıkıştıran aslan pazıbentleri görülür. Avcı ve avlanan birbirini tanımlar. Kralı yüceltmek için aslanın da yüceltilmesi gerekir. Aralarındaki canavarca savaş ne kadar acımasız olursa olsun, hayatın kendisi bu mücadeleye dayanır (Cole, 2023).

SONUÇ

Eski çağlarda Kralların aslanlarla mücadeleleri güçlerini diğer insanlara kabul ettirmek, kendilerine erişilmez veya tanrısal bir güç vermek isteği gibi amaçlarla yapılsa da avlanma sporu olarak kabul edilebilir. Tabiatın en güçlü hayvanı olan Aslan aynı zamanda Kutsal bir varlık olarak görüldüğünden onunla yapılan mücadelelerde galip gelmek krallara Tanrısal güç kazandırmasını da sağlamış olabilir. Asurlularda Kralların aslanlarla mücadeleleri Daha sonraları Antik Yunan, Roma ve Mısırda da devam etmiştir. Antik Yunanda ve Roma'da porun mitolojik ağırlıklı olması ile mücadelelerin destansı özellik kazandığı görülmüştür. Hatta Aslan figürlerine kadın resimleri eklenerek veya kanat takılarak melek konumuna yükseltileme figürleri sanat eserlerine yansımıştır. Aslanlar ile yapılan mücadeleleri içeren bazı figürlere bakıldığında ok isabet şekillerinden, korkunun her zaman hâkim unsur olduğunu da göz ardı etmemek gerekir.

KAYNAKÇA

Akurgal, E. (2015). Hatti ve Hitit Uygarlıkları, Ankara: Phoenix Yayınevi.

Cole Sara, E. (2023). A Brief Introduction to the Art of Ancient Assyrian Kings, <https://www.getty.edu/news/a-brief-introduction-to-the-art-of-ancient-assyrian-kings/>

Çelik, A., Atalay, S., & Büyükyörük, F. (2018). Hisarçandır'dan Ele Geçen Marcus Aurelius Kamoas ve Ailesine Ait Lahit Mezar". *Phaselis IV*, 181-198. <http://dx.doi.org/10.18367/Pha.18012>.

Dick, M. B. (2006). The Neo-Assyrian Royal Lion Hunt and Yahweh's Answer to Job, *Journal of Biblical Literature*, Summer, 2006, Vol. 125, No. 2 (Summer, 2006), pp. 243-270 Published by: The Society of Biblical Literature Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/27638360>.

El-Gammal, M. (2008). The ancient Egyptian Sports during the Pharaoh dynasties & its relation to the ancient Greek Sports, 16th International Seminar on Olympic Studies for Postgraduate Students, Ancient Olympia –Greece, <https://www.researchgate.net/publication/296060963>.

Hamed, A. E. A. (2015). Sport, Leisure: Artistic Perspectives in Ancient Egyptian Temples (Part I), *Recordes*, Rio de Janeiro, v.8, n.1, p.1-17.

Grovier, K. (2021). A single piece of jewellery reveals the true meaning of Assyrian reliefs from the 7th-Century BC. Kelly Grovier explores how images depicting a staged lion hunt were used to proclaim a king's greatness, <https://www.bbc.com/culture/article/20210325-the-lion-hunt-of-ashurbanipal-the-2700-year-old-fake-news>.

Güneş, S. (2023). Antik Dönemin Önemli Simgelerinden Olan Aslan VI. Mitridatis ve Romalılar, <https://blog.delphinhotel.com/article/22535-antik-donemin-onemli-simgelerinden-olan-aslan-v-mitridatis-ve-romalilar>.

İmamoğlu, O., Çebi, M., İslamoğlu, İ., & Yamak, B. (2018). Sport Tekkes and Institutionalization in Ottoman Empire, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 907-912.

Koca, F., & İmamoğlu, G. (2019). 2. International Conference on Sports For All And Wellness Full Text Book, (Editors: Mehmet Ali Öztürk-Süleyman Gönülateş), Antalya, 274-279. www.isfaw2019.isfaw.org.

Koca, F., & Yazıcı Y. (2023a). Asurlularda Kralların Sporları ve Aslan Avları, Bölüm 2, sh.15-27, *Spor Bilimlerinde Akademik Değerlendirmeler-2* (Editörler: Mehmet ÖZDEMİR - Mine TURĞUT), Baskı ve Cilt:REPRO BİR, Duvar Yayınları.

Koca, F., & Yazıcı Y. (2023b). Akad, Babil, Asur ve Hititlerde Bazı Yazıt ve Figürlere Göre Spor Aktiviteleri, Bölüm 1, Sh.5-14, *Spor Bilimlerinde Akademik Değerlendirmeler-2* (Editörler: Mehmet ÖZDEMİR - Mine TURĞUT), Baskı ve Cilt:REPRO BİR, Duvar Yayınları.

Korkmaz, M. (2003). İonia Bölgesi Aslanları, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Korkmaz, M. (2004). Erythrai Kapı Aslanları, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, 6,54-60. [tps://pdf.trdizin.gov.tr/pdf/Yk1naENMQnpSWFNtAUEvRVEra0MwdG5xSIZ3TIN2QjVmZnY2SndaTIVXcz](https://pdf.trdizin.gov.tr/pdf/Yk1naENMQnpSWFNtAUEvRVEra0MwdG5xSIZ3TIN2QjVmZnY2SndaTIVXcz).

Orthmann, W. (1971). *Untersuchungen zur Späthethitischen Kunst*, Bonn: Rudolf Habelt Verlag. Osama Shukir Muhammed Amin. Lion-hunting Scene, King Ashurbanipal, <https://www.worldhistory.org/image/2290/lion-hunting-scene-king-ashurbanipal/>.

Öz, E. (2016). Yazılı Kaynaklar ve Arkeolojik Buluntular Işığında, Mezopotamya'nın Erken Dönemlerinden Yeni Asur Devri Sonuna Kadar Kralların Av Faaliyetleri, *The Journal of Academic Social Science Studies*, *International Journal of Social Science*, 45, 143-158.

Özüdoğru, Ş. (2013). Arkaik Dönem'den Bir Likya Dynast Mezarı Üzerindeki "Aslan Öldürme" Sahnesi: Anlamı ve Kökeni Üzerine Değerlendirmeler, *Anadolu*, 69-86.

Pınarcık, P., Gökçe, B., & Ayakan, S. (2017). Geç Hitit Dönemi Tasvir Sanatında Betimlenmiş Av Sahneleri Üzerine Bir Değerlendirme, sayfa: 389-411, Prof. Dr. Recep Yıldırım'a Armağan, (Yayımlayan: Şükrü Devrez), *Bilgin Kültür Sanat Yayınları*, Kızılay-Ankara.

Ünal, A. (2012). "Çivi Yazılı Belgeler ile Paleostolojik ve Arkeolojik Buluntular Işığında Eski Anadolu'da Avcılık", *Stratonikeia'dan Lagina'ya From Stratonikeia to Lagina Ahmet Adil Tırpan Armağanı Festschrift in Honour of Ahmet Adil Tırpan* (Ed. B. Söğüt), İstanbul: Ege Yayınları, 657-693.

Ürkmez, Ö. (2021). Eskiçağ'daki Adam – Aslan İlişkisinin Zooikonografik Analizi, *OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 359-387.